

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 23 (127) • 16 kwietnia 2003 r. • © PIISM

nr egz. ~~PIISM 23~~

Redakcja: Krzysztof Balon, Sławonir Dębaki (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny),
Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Wiesława Łach (sekretarz Redakcji), Rafał Morawiec

Debata w Parlamencie Europejskim na temat rozszerzenia Unii Europejskiej

Ewa Maziarz

W dniu 9 kwietnia 2003 r. Parlament Europejski (PE) większością głosów wyraził zgodę na rozszerzenie UE. Głosowanie poprzedziła debata na temat przyjęcia do Unii Europejskiej państw, które zakończyły proces negocjacji akcesyjnych. Argumenty, którymi się posługiwano, mogą zostać ponownie użyte także w trakcie debat w parlamentach państw członkowskich UE, poprzedzających ratyfikację Traktu Akcesyjnego.

Procedura wyrażenia zgody przez PE, stosowana przy rozszerzeniu UE o nowe państwo członkowskie, wymaga uzyskania kwalifikowanej większości głosów, czyli co najmniej 314 głosów w 626-osobowym Parlamencie. Zgoda Parlamentu Europejskiego pozwala na podpisanie Traktatu Akcesyjnego podczas spotkania Rady Europejskiej w Atenach 16 kwietnia 2003 r.

Głosowanie na temat wniosków o członkostwo w UE. W trakcie debaty sprawozdawcy Komisji Spraw Zagranicznych PE przedstawili rekomendacje dotyczące przyjęcia do UE kandydujących krajów. Opinię dotyczącą Polski przedstawił Jaś Gawroński, reprezentant Europejskiej Partii Ludowej – Europejskich Demokratów (EPP-ED). Stwierdził on, że członkostwo RP w UE będzie rezultatem wieloletnich reform, mających na celu modernizację państwa. J. Gawroński podkreślił także konieczność kontynuowania reform, szczególnie w zakresie wzmocnienia efektywności działania służby cywilnej, walki z korupcją, zwiększenia konkurencyjności oraz zapewnienia niezależności mediów.

Podczas debaty w PE za przyjęciem RP do Unii Europejskiej głosowało 509 posłów, 25 opowiedziało się przeciw, a 31 wstrzymało się od głosu. Prawdopodobnie na wynik głosowania miał wpływ negatywny stosunek części parlamentarzystów do polskiego stanowiska wobec interwencji w Iraku. Mniejsze niż Polska poparcie w głosowaniu nad wnioskami o członkostwo otrzymały: Republika Czeska (489 głosów popierających) i Republika Cypru (507 głosów za przystąpieniem). Niższa liczba głosów za wnioskiem o przyjęcie Republiki Czeskiej wynikała z kontrowersji, jakie wciążył – zdaniem części członków PE – wzbudza sprawa tzw. dekretów Bene-

sza¹. Natomiast w przypadku głosowania nad wnioskiem o przyjęcie Republiki Cypru, na wyniku mogły zaważyć głosy krytykujące decyzję Rady o przyjęciu do UE Republiki Cypru, pomimo istniejącego podziału wyspy. Komisarz ds. rozszerzenia Guenter Verheugen zadeklarował w swoim wystąpieniu, że Komisja Europejska poprze każdy projekt ONZ zmierzający do rozwiązania tzw. problemu cypryjskiego.

Debata. Podczas debaty posłowie PE wielokrotnie wskazywali na zakończenie podziału kontynentu europejskiego poprzez przyjęcie nowych państw z Europy Środkowej i Wschodniej. Wyrażane były też opinie, że rozszerzenie wzmocni polityczne znaczenie UE, różnorodność kulturową UE, może stać się impulsem do wzrostu gospodarczego i przyczynić się do rozwoju stabilności na świecie. O solidarności z nowymi państwami członkowskimi mówiono jednak przede wszystkim w kontekście historycznych doświadczeń krajów kandydujących.

Wypowiadano się na temat przyszłości powiększonej UE. Dyskusja koncentrowała się na zagadnieniach: efektywnego funkcjonowania UE po rozszerzeniu, dostosowaniach wymaganych od nowych członków Unii oraz ewolucji polityki zagranicznej Unii Europejskiej.

UE po rozszerzeniu. Niektórzy uczestnicy debaty wyrażali obawy związane z efektywnością działania UE po rozszerzeniu. Ich zdaniem przyjęcie 10 państw może spowodować skomplikowanie procesu decyzyjnego, co mogłoby się przyczynić do powstania tzw. paraliżu instytucjonalnego, szczególnie w sytuacjach, gdy w Radzie UE wymagane jest głosowanie jednomyślne. Wśród niebezpieczeństw wymieniano także możliwość zahamowania procesu integracji, w wyniku przyjęcia państw o niższym poziomie rozwoju gospodarczego.

Jednocześnie zwracano uwagę, że UE, przygotowując się do przyjęcia nowych krajów, nie zdołała przeprowadzić wystarczających reform instytucjonalnych. W tym kontekście podkreślano znaczenie prac Konwentu, odpowiedzialnego za przygotowanie projektu traktatu konstytucyjnego. Wielu parlamentarzystów wskazywało na konieczność przeprowadzenia reform, np. dotyczących zmniejszenia ilości dziedzin objętych głosowaniem jednomyślnym, których przeprowadzenie mogłoby zagwarantować prawidłowe funkcjonowanie UE po rozszerzeniu.

Różnice zaznaczały się w odniesieniu do terminu zwołania Konferencji Międzyrządowej, podczas której nastąpi przyjęcie traktatu konstytucyjnego, oraz roli państw kandydujących w tym procesie. Według jednej koncepcji, przyszłe kraje UE powinny stać się współautorami projektu traktatu konstytucyjnego, aktywnie uczestniczyć w obradach Konwentu i brać udział w Konferencji Międzyrządowej jako pełnoprawni członkowie UE. Niektórzy parlamentarzyści wyrażali jednak pogląd, że traktat konstytucyjny powinien zostać przyjęty przed rozszerzeniem, co umożliwiłoby np. stworzenie „europejskiej awangardy”.

Pojawiały się opinie, iż dla rozwoju UE niezbędne będzie pogłębienie integracji, które może się przyczynić do wzmocnienia roli UE w stosunkach międzynarodowych. Kłopoty dla UE mogą wynikać z ewentualnego kolidowania ze sobą dwóch procesów: rozszerzania UE oraz pogłębiania integracji.

Dostosowania w państwach kandydujących. Podczas debaty poruszano problem wypełniania przez kraje kandydujące tzw. kryteriów kopenhaskich, określających warunki przystąpienia do UE. Zaznaczano, że proces dostosowań nie został zakończony, np. w odniesieniu do sądownictwa czy reformy administracji publicznej. Obawy wielu parlamentarzystów budziły także problemy z korupcją i niedostateczne przestrzeganie praw mniejszości. Przyszłe państwa UE zachęcano także do zwiększenia wysiłków w zakresie ochrony intelektualnej własności i przeciwdziałania łamaniu praw autorskich.

¹ Por. K. Balon (red.), *Dekrety Benasza*, "Biuletyn" (PISM), nr 53 - 2002 r.

Wyrażano obawy przed zbyt dużym zróżnicowaniem UE, osłabieniem efektywności jej działania w wyniku przyjęcia nowych państw, i podkreślano konieczność rozwoju elastycznych metod współpracy, np. w zakresie WPZiB. Z tych wypowiedzi wynika, że dla części posłów PE rozszerzenie stanowi zagrożenie dla osiągniętego dotychczas przez państwa członkowskie UE stopnia integracji. Ich zdaniem nieunikniony wydaje się proces różnicowania członków rozszerzonej Unii.

Komisja Europejska została poproszona przez PE o przedstawienie kolejnego raportu na temat dostosowywania się państw kandydujących do warunków członkostwa UE. Raport zostanie sporządzony na sześć miesięcy przed planowanym rozszerzeniem. Według niektórych opinii, wyrażanych podczas debaty w PE, jeśli poziom dostosowań w państwach kandydujących nie będzie wystarczający, należy zastosować przewidziane w Traktacie Akcesyjnym klauzule ochronne. Działania te stanowiłyby dodatkowy stopień zabezpieczenia obecnych krajów UE.

Niektórzy parlamentarzyści wzywali do solidarności między państwami w odniesieniu do ochrony granic zewnętrznych UE. Zwiększenie pomocy finansowej dla nowych krajów i popieranie różnych form współpracy sądowej i policyjnej wymieniono jako przykłady działań, które mogłyby pomóc nowym członkom szybciej dostosować się do standardów bezpieczeństwa, jakie zostały stworzone w UE.

Zwracano także uwagę, że obywatele nowych krajów członkowskich muszą mieć równe z obywatelami obecnych krajów członkowskich prawa. W kilku wypowiedziach wyrażono opinię, że uzyskane warunki członkostwa są jednak dyskryminujące dla nowych krajów. Wśród nich wymieniono m.in. uzgodnienia w takich obszarach, jak finanse (niewystarczające środki dla wzmocnienia socjalnego i ekonomicznego nowych państw) i rolnictwo (inne warunki finansowania w porównaniu do krajów UE, powodujące osłabienie możliwości konkurencyjności na Jednolitym Rynku). Zdaniem niektórych parlamentarzystów, kraje kandydujące powinny otrzymać bardziej elastyczne warunki członkostwa, dostosowane do ich poziomu rozwoju gospodarczego (dłuższe okresy przejściowe, derogacje). Wspomniano także o niekorzystnym działaniu kilkuletniego okresu przejściowego w odniesieniu do swobodnego przepływu siły roboczej z nowych państw UE.

Rozwój Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz projektu „Szersza Europa” Odmiennie opinie na temat interwencji w Iraku i rozwoju stosunków transatlantyckich, czyli aktualnych problemów związanych z sytuacją międzynarodową, w poważnym stopniu wpływały na przebieg omawianej debaty. Wiele uwagi poświęcono problemowi wypracowywania wspólnego stanowiska w odniesieniu do wspólnej polityki zagranicznej. Wskazywano, że UE nie zdołała osiągnąć porozumienia w sprawie stanowiska wobec interwencji w Iraku. Parlamentarzyści zaznaczali, że konieczna jest współpraca w tym obszarze, aby UE, złożona z 25 członków, mogła działać jednomyślnie i solidarnie.

Kilku parlamentarzystów nawiązało do przedstawionego przez Komisję Europejską projektu „Szersza Europa” (*Wider Europe*), zaznaczając, że jeśli Ukraina, Białoruś i Mołdowa będą chciały przystąpić do UE, powinny uzyskać w przyszłości taką możliwość. Koncepcja ta wpłynęła na rozważania dotyczące granic przyszłej UE i jej tożsamości. Podkreślano również znaczenie specjalnych stosunków Unii Europejskiej z Federacją Rosyjską.

Po ratyfikacji Traktatu Akcesyjnego 162 obserwatorów z dziesięciu państw kandydujących będzie uczestniczyć w obradach Parlamentu Europejskiego (od 1 maja 2003 r.). Polskę będzie reprezentowało 54 obserwatorów. Republika Czeska i Węgry będą miały po 24 obserwatorów w PE, Słowacja – 14, Litwa – 13. Obserwatorzy, biorąc udział np. w sesjach PE, nie będą mieli prawa do zabierania głosu i uczestniczenia w głosowaniach, jednak uzyskają informacje i umiejętności, które mogą być przydatne dla przyszłych członków PE z państw kandydujących. Wyznaczone osoby będą obserwować prace Parlamentu Europejskiego przez rok, do 30 kwietnia 2004 r.

OGŁOSZENIA

„Polski Przegląd Dyplomatyczny”

numery 2001–2003

„Archiwum”

t. 1, nr 1 (1), 2001

PRL: Koszty związane z wojną wietnamską 1965-1973

Oprac. Aleksander Kocharński

t. 1, nr 2 (2), 2001

Socjologiczny zwiad po otwarciu granicy PRL-NRD

Oprac. Jerzy Kochanowski

t. 1, nr 3 (3), 2001

Sprawy zagraniczne w protokołach Biura Politycznego i Sekretariatu KC PZPR z roku 1949

Oprac. Aleksander Kocharński

t. 1, nr 4 (4), 2001

Polska na Konferencji Helsińskiej w styczniu 1920 r. Sprawozdania Leona Wasilewskiego

Oprac. Jerzy Tomaszewski

t. 2, nr 1 (5), 2002

Ambasador Józef Lipski o stosunkach polsko-niemieckich (1933-1939)

Opracował Marek Kornat

t. 2, nr 2 (6), 2002

Z archiwów sowieckich. Wewnętrzny raport o ambasadzie RP w ZSRR (lipiec 1941-grudzień 1942)

Oprac. Wojciech Materski

t. 2, nr 3 (7), 2002

Model wizyt zachodnich polityków...

Oprac. Andrzej Paczkowski

t. 2, nr 4 (8), 2002

„Cała praca polityczna będzie prowadzona na nieprzyjacielskim terytorium”. Nieznany dokument z niemieckiego archiwum o sowieckich przygotowaniach do działań wojennych w 1939 r.

Oprac. S. Dębski

t. 2, nr 5 (9), 2002

Nie ma więc sprawy granic Polski...

Oprac. Mieczysław Tomala

t. 2, nr 6 (10), 2002

Na południe od Karpat

Oprac. Jerzy Tomaszewski

t. 3, nr 1 (11), 2003

Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej wobec Żydów, 1938–1939 (dokumenty)

Oprac. Jerzy Tomaszewski

t. 3, nr 2 (12), 2003

Spotkania Władysława Gomułki z prezydentem Syrii Nureddinem Atassim w Warszawie w listopadzie 1969 r.

Oprac. Aleksander Kocharński